

Miodrag Todorović

Dolazak

Pruža mu ruku i on usteje iz blata. Zagrljeni, povlače se u jedan kut pozornice. Sedaju na zemlju i približuju se jedno uz drugo. U suprotnom ugлу pojavljuje se hor starica.

Hor: Pogazili ste smisao
Istančan smisao svih vekova
Napori su vaši uzaludni
Jer ljubavi nema u izmišljenom gnezdu
nema ljubavi u podizanju iz blata
nema ljubavi u pozivanju Satane
zbog žutog slavuja kojeg bi ruke hvatale
Zato
plačite uhvaćeni u kandže Satane
Fausti ovog doba čije je ime strah
plačite ridajte za izgubljenim blaženstvom
koje se nikada neće vratiti
koje se nikada višo neće
vratiti

Reflektor se lagano gasi...

Univerzitetska biblioteka grada Meksika sva u mozaiku

Sedamnaestogodišnjoj pesnikini
Mariji Kozarski

L I C A :

On
Ona
Hor starica
Idealno dete
Satan
Glas zadovoljnog magarca

Radnja drame pripada svakom vremenu.
Iako nema dekoru, treba dočarati atmosferu
bijestavo bogataškog salona. Ona je obučena u
skupocenu haljinu najmodernijeg kroja. Dok
govori osvetljava je veliki reflektor.

Ona: (Svira na harfi)
Dosadno je ovako živeti
život bez smisla ogleda se
u plavom oticanju casova.
Treba razbiti ogledala svetlosti
ogledala koja uništavaju čoveka u nama
Treba otvoriti širom prozore
da kroz njih udje veter sadašnjosti
veter koji će ući u moje plave vene
i kucati u mojim bilima
Osamnaest godina znaju da razlupaju sve čaše
napunjene vinom ustajalog života
i da se osmehuje jutrima koje je najavilo moje
[rođenje] moje rodjenje... jednog ustreptalog dana
Ah...

Seća se svog detinjstva. Ono je, u njenim
očima plavo kao najlepši nedogled. Dok tako
mašta, iz fiktivnih kulisa svira violinista

Sama sam
i iziću na ulicu
prvom prolazniku ponudiću sveće godina
(Možda će tako pronaći zalutalo sunce
zalutalo sunce koje treba vratiti
u ovu uspravnu ulicu koja se
penje u nebo i nesluči svoj put

(pauza)

Meso mi ima crven jezik i to je dosta
oko mog tela igraju prsti dodira
ruke su mi stvorene za lomljene
(publici)

priznajte da su mi ruke stvorene za lomljene
i uvek treba lomiti ruke kada je čovek sam

Jedino tako ćemo sprečiti rušenje gradova
gradova koje smo podigli kao deca
u našem mozgu od ojuštenih jabuka
u krovotku naivnosti

Mogu se osmehivati ali je samoća na zidovima
ona je jača od mojih reči koje ne govore ništa
i ja ću otći tamo gde još uspevaju nade
tamo gde nema ludila sa očima izbezumljenim
očima koje plaše mrak moga čekanja
Ne mogu više da se oslonim na sećanje
sreća je kratko trajala da bi se mogla pamti
Nikada se više neću vratiti
ako ove večeri ne izidjem na ulicu
i ponudim sebe osvetljenom izlogu

(odlučno)

Moram izići
veter će uzaludno pokušavati da me spreči
On osvežava ali ne može ubiti moju samoću
Treba poseći samovanje kosom odlučnosti
i biti srećan i smešti se i biti dobar
kao što će biti dobr leptiri njegovih usana
kad padnu na moja obnažena rame na
Samā sam
i izići na ulicu
večeras posle popaca i beskućnika
kada se mesečina pretvori u šapat poljubaca
kada se zamirzu zvezde
Ja tražim utehu za ovaj plamen mesa

(oduševljeno)

Ura, razbiću sva bogataška ogledala
knjigama prastare mudrosti

Baca knjige na fiktivna ogledala koja pras-
kaju. Kada je završila sa razbijanjem ogledala
penje se pobedonosno na stolici.

Pobedi sam
sedmoglavu aždaju predrasude
i sada mogu na ulicu

M r a k

Kada se svetlost ponovo upali ona je već na
ulici. Jesen je i ona korača sa uzdignutom jakom.
Kraj električnog stuba zastaje za trenutak
i onda produžava put. Posle nekoliko koraka
zastaje preneražena jer je opazila nepoznatog
čoveka kako leži na zemlji.

Ona: Mrtav?
Ali treba proveriti staklo očiju
(osluškuje disanje)

Diše! Znači veter nije
ugasio svetiljku.
On: (Podiže umornu glavu)
O, Dulčinejo, okreni se
na tvojim trepacicama vidim rosu
Ona: Samo sam prolazila
ulica je tekla predamnom
i videla sam...
On: Videla si kako je meteor
pao u blato.
Na stotom kilometru
pregazili su me točkovi života
Ona: Ronjena sam da praštam
On: Pljanci imaju srce
kao kokosov orah
veliko

kao burmstica
toplo

Upamti to!
A tvój oproštaj
vredan je paunovog osmeha

Ona: (Gleda ga)
Imaš dovoljno duboke ruke da bi u njih od-
vukao moje srce. Ustani, Skaramušu, put je
pred nama kao lastavčin let. Gledaj kako na-
nebo pozdravljaju treperenjem ognjanih mindjuša.
Hajdemo da izmislimo gnezdo ali ne i njegovu
toploto. Neka se u tom gnezdu večeras rodi
pozlačen trenutak koji će i tebi i meni doneti
sreću.

Nikada

...gasit se

Plačite

(reflektor koji je osvetljavao hor-ugasio se.
Svetli još samo drugi koji obasjava dvoje za-
ljubljenih.)

Ona: Jesmo li se mi zbilja prodali Satani?

On: Od kakve je uopšte važnosti to pitanje?

Ona: Pitam samo.

On: A otkud ja to znam? To bi jedino znao
sam Satana.

Ona: A gde je on?

On: Ne znam.

Ona: Kako izgleda?

On: Nosi frak.

Ona: Otkuda znaš da nosi frak? Jesi li ga ika-
da u životu video?

On: Smešno pitanje. Jesmo li mi išta u životu
videli?

Ona: Bilo bi zanimljivo kada bi mogli da raz-
govaramo s njim.

On: Ti to želiš?

Ona: Kako da ti kažem, želeta bih...

On: Ako veruješ u slučajnost, možda ćeš ne-
kada moći da ga vidiš.

Ona: A možda on baš sada prisluškuje naš
razgovor? (prsne u smeru) Šta mi pade na um.

Pa to je zbilja smešno. Gotovo neverovatno.

Ona: Ali... ne razumem. Čemu se to tako slatko
smeješ?

On: Čemu? I ti još pitaš? Nisam ni znao da
smo oboje već zaljubljeni.

Ona: Zaljubljeni? Ali, Šta govorиш?

On: Pa, da! Zaljubljeni. Jer, osim zaljubljenih,
ko je još u stanju da vodi ovako beznačajne
razgovore?

Ona: Grešiš?

Ona: Današnji čovek ponekad voli takve raz-
govore. On je ponekad pravo dete... Nakraju,
on živi u dobu koje...

On: ...Fausti ovog doba čije je ime strah. Se-
ća li se nesrećnih starica?

Ona: Starice su zbilja imale pravo. Naše doba
je zbilja ispunjeno strahom i baš zbog toga
čovek nekada podjetniji. Strah je stalni refren
u ljudskom životu. I starice su ga sigurno ose-
tile u svoje vreme. Danas je strah samo pro-
menio uniformu i neki već ne mogu da ga
poznaju.

On: To je mudro. Samo smo zaboravili našeg
zaštitnika, Satana.

Ona: Želela bi da ga vidim. Golica me rado-
znalost.

On: Ne, to je samo moja ruka.

Ona: Pogledaj!

On: Neko dolazi.

Ona: Da. Neko dete.

On: Šta li samo traži? (više). Hej, mali, da li
slučajno nas ne tražiš?

Dete: (utrči)

Da. Baš vas tražim.

Slavuj

On: Dobro. A čiji si ti?
 Dete: Ja sam idealno dete.
 On: Ne pitam te to. Ko su ti roditelji, pitam.
 Dete: Ja nemam roditelje. Mene je izmislio jedan pesnik.
 On: I rekao ti je da si idealan?
 Dete: Da.
 On: I ti mu veruješ?
 Dete: Verujem da nije lud kao što ljudi misle.
 Ona: Zaboravljamo ono što je najglavnije. Nisi nam rekao, bato, zbog čega nas tražiš?
 On: Da. Rekao si maločas da nas tražiš.
 Dete: Jedan gospodin želi da razgovara s vama.
 Ona: Koji gospodin?
 On: (za se) Ko to može biti?
 Dete: Ne znam. Rekao me je samo da vam predam ovu potsetnicu.
 On: Gle, zbilja potsetnica!
 Ona: Da vidimo šta piše
 (uzimaju defetu potsetnicu iz ruke)
 Ona (čita): Satana.
 On (čita): Satana.
 Ona: Znači da cemo ga ipak videti?
 On (za se): Otkuđe to Satana ima potsetnice?
 Ona: Gde je taj gospodin?
 Dete: Tu, u blizini. Očekuje da mu donesem vašu poruku. Dakle? Hoćete li ga primiti.
 Ona: Naravno.
 On: Još pitaš?
 Dete: Onda mogu da se udaljim?
 On: Trči i dovedi ga.
 Ona: Reci mu da ga očekujemo.

(Dete se udaljava)

Ona: Znači, videćemo ga.
 On: Moraće da nam pruži dosta objašnjenja.
 On: Najviše me zanima da li on zbilja raspolaže našim dušama.
 Ponošno se pojavljuje hor starica
 Ona: Čuј. Opet..
 On: Dosadno je to slušati.

Hor: ...Nema ljubavi u podizanju iz blata, nema ljubavi u pozivanju Satane
 zbog žutog slavuja kojeg bi ruke hvatale.

Reflektor se lagano gasi

On: Jesi li čula?
 Ona: Da. Samo je to zbilja dosadno slušati. Uostalom, ja sam zbog toga i pobegla iz kuće.
 On: Da li bi stela da mi nešto priznaš?
 Ona: Zašto da ne?
 On: Ali ja zahtevam od tebe da budeš potpuno iskrena.
 Ona: Zar sumnjaš u moju iskrenost?
 On: Ne, ali...
 Ona: Onda reci.
 On: Interesuje me da li ti zbilja želiš da uhvatiš žutog slavuja?
 Ona: To mi je najveća želja. Mislim da bih posle toga bila srećna. Uvek bi ga držala ispod kaputa, kraj srca. Da peva i da u drugima izaziva ustretalost.
 On: to je zbilja divno.
 Ona: A ti? Da li bi i ti želeo da ga uhvatis?
 On: Slavuja?
 Ona: Da, njega.
 On: Ja sam zapravo njega i tražio u blatu. Da, kada si ti našla. Vidis li ove kaljave ruke? one su isle u potragu za njim.
 Ona: Veruješ li da ćeš ga naći?
 On: Ubeden sam.
 Ona: Znaš li gde naš slavuj živi?
 On: Svuda.
 Ona: A kako se može uhvatiti?
 On: Trebe ga samo zavoleti i on će sam doći.
 Ona: Znači i na moju će ruku sleteti jednog dana? O, kako sam srećna zbog toga. Ti ne znaš. Daj mi da te, u sreću, još jedanput poljubim.

Reflektor osvetljava jedno novo lice u ugлу. To je Satana.

Satana: Dobar dan.
 Ona (preplašeno): Ko ste vi?
 On (Njoj): Ne boj se.
 Satana: Pošten sam čovek. Satana.
 Reflektor sada osvetljava celog Satana. To je lepuškast čovek, elegantno odevan. Na sebi ima dug, crni frak a oko vrata leptir mrašnu.
 On: Mi smo vas očekivali. Samo... opet smo bili iznenadjeni.
 Ona: drukčije smo vas zemljalici,
 Satana: Možda. Danas su se vremena toliko izmenila da ni Satana nije više kao nekad.

Pojavljuje se hor starica

Hor:
 Došao je Satana
 Došao je Satana
 Došao je
 Satana

Ona: Recite nam, molim vas, da li je tačno da smo vam prodali dušu.

Satana: Kakva odlučnost! Potsećate me na novinara koji po svaku cenu želi da dobije intervju. Ipak, ja vam dugujem odgovor. I on glasi da:

On: Ali mi vas danas prvi put vidimo. Kada smo onda mogli da vam ustupimo svoje duše?

Satana: Za to nije bio potreban naš kontakt.

Ona: Onda smo mi u nekoj vrsti zarobljeništva?

Satana: Vi suviše tragično shvatate svoj položaj.

On (njoj): Ostavljam. Ovo je sve jedna velika šala.

Satana: Šala ipak nije...

Ona: Pa šta je onda?

Satana: Šta je vaš ideal u životu?

Ona: Želele bih da uhvatim slavu.

Satana: (Njemu) I vi to želite?

On: Da. I ja to želim.

Satana: Onda nika nećete biti kao ostali ljudi.

On: Ako to slavuj zahteva...

Ona: Spremni smo da se svega odrekнемo ako on to traži.

Satana: Ja mislim da on to i zahteva od vas.

U daljnji se čuje njakanje zadovoljnog magarca: I-a, i-aaa

Ona (preplašeno): Šta je to?

On: Kao da je neka životinja?

Satana: To je magarac. Zadovoljan je što ne radi ništa, a ipak prima platu.

Ona: Vi govorite u zagonetkama?

On: Budite malo jasniji.

Satana: Magarčev gazda je našao za shodno da se njegov magarac pre rata namučio i sada mu je dao sve uslove da uživa. Ne radi apsolutno ništa, samo jede najslade bodljikaste slatkiše i širi se po, svojoj prirodnoj garsonjeri.

Ona: Da li je on zbog toga srećan?

Satana: On je samo zadovoljan.

On: Ne vidim razlog tako naročitom zadovoljstvu.

Satana: Stvar je vrlo jednostavna: on uopšte ne vidi da je magarac.

Ona: Onda je on nesrećnik.

Satana: U to ga vi ipak ne možete nikada ubediti.

Ona: Onda... dozvolite mi da vas poljubim (ljudi ga) Vi ste ipak pošten čovek.

On: da te ispravim. Pošten čovek sa vrlo nezgodnim imenom.

Satana: Kompromitovanu ime nije ništa u odnosu na budućnost koja tek može da se kompromituje. Ja pred budućnošću stoljim čist jer kupujem ljudske duše ne dozvoljavam ljudima da postanu magarci.

Ona: I da zadovoljno njaču.

Satana: I to.

On: Nećemo vas nikada zaboraviti.

Ona: Uvek ćemo misliti na vas.

Satana: Ja odlažim. A slavuj će uskoro doći. Obječavam vam.

(Satana napušta pozornicu)

On: Ostaćemo da čekamo slavuju.

Ona: Valjda nećemo morati dugo da ga čekamo?

On: Ja mislim, da će se brzo pojaviti. A dotle...

Zaljubljen ponovo padaju jedno drugom u zagrijaj. I ponovo ležu na zemlji. Pribijeni su jedno uz drugo. Muzika. Nešto kasnije u dlanjini se čuje pevanje slavuju.

Ona: Čuješ li? Dolazi?

On: Ko dolazi?

Ona: Naš slavuj.

On: Nije moguće (osluškuje). Zbilja; to je on.

Kako samo divno peva.

Ona: Osćem kako mi srce podrhtava od sreće.

On: I meni.

Ona: Podjimo mu u susret.

On: Zbilja. Podjimo mu u susret.

Do kraja komada scena je potpuno nema. Ona je zatvorila oči i na prstima polazi u susret slavuju čije se pevanje približava. On je ostao iza nje i upadljivim pokretima ruke priviza slavuju. I na njenom i na njegovom licu jasno se može procifati da su srećni.

KRAJ

Dogadjaji

* * *

„Ex ponto“ je izraz jednog modernog vremena. Ivo Andrić je veliki umetnik. Ivo Andrić nije prestao biti savremenim. Bio je uvek veliki umetnik.

Jedan od rečih što su bili i ostali moderni, Ivo Andrić zapunjaju savremenošću. Od „Ex ponto“ do „Proklete avlje“ postoji jedan neprekidni napor da se uvek bude danas i uvek ovde. Postoji želja da se uvek, dok se traje, bude nov. Ne da se umanji vrednost ranijeg nego da se baš tome doda novo. Učini trajnim. Samo oni sa malo duha ostaju tamno gde su počeli. I sve im je jedno gde su počeli.

Jozef K. i Čamil. Možda se ova poredba samo slučajno nameće. Možda ona i nije dobra. Sve traje neovisno od njih. Oni niti su krajnji su početak. I Jozef K. i Čamil su medju svetom prosekom i neznanja. Njima je samo smrt ostavljena. Jer iako lječnost može biti dvostruka, ako je ona baš takva, ona se mora opredeliti. I opredelili su se za zabranjeno. Kuga ih je već našla.

Proces i Prokleta avlja. Poredjenje zaista neće biti slučajno. Glave treba odrubiti svima onima čija štci iznad ostalih. Sve što joj stane na put Kuga će slijesti.

Nije u pitanju metod. On može biti i te kako različit. U pitanju je ideja. Možda nije naše vreme slučajno stavilo na dnevni red probleme koji su okupirali Iva Andrića i možda Kafku. Srećom oboje su dovoljno veliki umetnici da će njihova dela ostati trajna. Konkretno ovde je bespredmetno. Motivi i ideja su indefinitni. I dobrodošli da pokažu koliko su polemike o metodu izlišne.

L. Čurčić

Fiera letteraria donela je niz članaka posvećenih Giuseppe-u Marotti, dobitniku nagrade Bagutta 1954 za knjigu Hrabrosti, da vidimo (Coraggio, guardiamo). Bagutta je najstarija nagrada za književnost u Italiji i jedna od najpoznatijih.

G'useppe Marotta, rodom iz Napulja, započeo je svoju književnu delatnost 1934 godine humorističnim romanom Da se razvedemo, molim lepo? Zatim je objavio Ovog puta se ženim, Pola milijarde, Srebrna sekira, Sve one meni, Dijalozi.

Godine 1947 izašla je knjiga Zlato Napulja koja je za kritiku značila veliko otkriće. Sledile ostale njegove knjige: U Milānu nema zime, San Genaro ne kaže nikada ne, Kamenje i oblači, Učenici sunca, Majke i, najzad, Hrabrosti, da vidimo.

Marotta je uspeo da u svojoj umetnosti sjedini realizam sa nadrealizmom. Treba istaći da se humoristička žica provlači kroz sve njegove romane.

Mnogobrojne ličnosti koje žive u Marottinim delima prikazuju život njegovog rođnog grada, onako kako ga Marotta-umetnik vidi.

Uvek veran. Jednostavnom načinu pisanja, Marotta iznosi činjenice i osećanja bez mnogo ukrašavanja. Njegova dela su slika bogatstva i raznolikosti temperamenta pisca, čija umetnost znači mnogo u današnjoj italijanskoj književnosti.

Ivana Jovičić